

המזכרה

דמי חתימה לשנה בפולין 400 מ"מ, רבע 100. מחיר גליון בודד 10 מ"מ. ביחד עם "הטורא הקטן", מחירו 750 מ"מ לשנה, 190 מ"מ לרבע. מחיר שני הגליונות יחד לאחרים 20 מ"מ. מחיר הקה"ס לבדו, לשנה 350 מ"מ. לרבע 90 מ"מ, גליון בודד 10 מ"מ. מחיר מודעות 30 מ"מ בעד שורה קצרה או מקומה. מחיר כרבת מ"מ או הודעת אירוסין 60 מ"מ. האדרסה: Hamicpe Kraków ul. Miodowa 22.

Kraków, dnia 4. marca 1921.

גליון י"א

תראקא ס' ויקל כ"ד אדר א' תרס"א.

תוכן הענינים.

הרבנות ונושאים - ש. סדרבוש - מפוס נוע - ד"ר מ. רינגל - פסירה בעתונים: קשוט עצמך - מתהפכות הזמן - הפכפך - מדינה ומדינה ומסריה: בקראקא - בפולין הקטנה. בפולין בליטא. ברומניה. באוסטריה. באנגליה. כארץ ישראל. השבוע בכל העולם. - ואולי אתה הצדק - זושא בעס. - ר' מנקה דיין. ס. ה. וועטשטיין.

הרבנות ונושאים.

השאלה הזאת דיו הרבה נשפך כבר למצא לה פתרון, והיא לא רק שבעיניה עומדת, אלא שעוד סכנה נשקפת לה לעבור מן סדר היום בתור דבר שאינו מעסיק עוד את דעת הקהל העברי. אות הבטול הצבורי לכל השאלה הוא חיון מעציב יותר מכל ההופעות השליליות האחרות. גם תחית השאלה מעל עמודי המצפה בשבועות האחרונים אינה מניחה עוד את דעתנו, כי אין בזה עוד משום שנוי באדישות הצבור הרחב.

אלמלי היינו בטוחים, שבאמת מוסד הרבנות הוא שריד הברתי מן העבר, מוסד שנתרוקן מתוכנו ואין לו עוד אחיזה בחיים החיים ושצורת החיים החדשה בלתי אותו בתור דבר העומד מחוץ לכל צרכי האדם מישראל של היום, או לא היינו סורידים עליו דמעות שאינן מועילות, כי מי ידון עם מרוצת התפתחות החברה והשקפותיה, שחוקיה חוקי ברזל ואינם נשמעים לכל הפך-נפש? אבל אמונתנו היא, שלא הרבנות נופה בלתי את עצמה, אלא שנושאים, הרבנים ברובם לא הבינו להחזיקה על הנובה, שעליו עמדה בדורות הקודמים והורידה, אם גם שלא מדעת, למצבה הנוכחי. רק אמונה זו שאנו מחויקים בה, נותנת תקוה בלבנו, שאפשר לה להתעורר עוד משפל מצבה, והיא גם המאיצה בנו להבליג על אי-החפץ, המתעורר בנו כמפלנו בשאלה, שכבר רדשו בה רבים והעלו חרס בידם.

אכן העמדת השאלה שלא כענין גרמה לתשובות שלא כהלכה. לא השאלה: הרבנות כמות שהיא מה תהא עליה? מעסיקה אותנו, כי אם דבר תקנת הרבנות צריך להיות לאותו התל, שכולנו נספה אליו בחפצנו להציל את הרבנות מכליה. כי הרבנות בצורתה הנוכחית אין לה תקנה, ורק לשוא כל עמלנו. אם נאמר להמשיך את קיומה על-ידי אמצעים הצאיים ותרופות הבאות מן החוץ, תמימה היא אפוא גם עצה. אחד הרבנים, לכונן על הקהלות-הר כנינית לקבל עליהן רב, לא על ידי כפייה פותרים שאלה מעין סוב הקהלות לקבל עליהן רב, כי מאין הקהלה הוא הוא נרעין השאלה והוא הנותן לנו דחיפה לרץ על הרבר מתוך השקפה יותר מקיפה וכוללת, ואולי ממנו אפשר לבא לידי מסקנה, שהרבנות, מכיון שנעשתה מיותרת לקהלה, הרי זו

מעונה תחיה מעיקרה, תחיה פנימית, שתבא מתוך הרבנות עצמה, מתוך חשבון נפשה היא, זאת אומרת: תתקן עצמה ואחרי-כך יתקן מאליו גם יחס הקהלה אליה.

תקנת הרבנות כיצד? ישנם חוקרי צנוריות, המדמים את הצבור לנוף חי, כל מה שיארע לנוף חי בדרך התפתחותו מצאו גם בצבור. החכמים האלה נודעים בתורת-הצנוריות בשם בעלי השיטה האורנאנית ואמנם נראה לפעמים תכופות הופעות בנופות בעלי חיים, המקבילות כליד לחזיונות הצבור, בתורת החיים למדנו, שיש אברים שלמים של בעלי-חיים, שבשעתם היה להם תפקיד חשוב ועיי שנוי תנאי הקיום אברו את תעודתם. אלה הם השרידים שבכל חי, הקיימים רק בזכות העבר. בשעת משבר זו יש שהאבר המיותר בודד לו איזה תפקיד חדש, המתאים לתנאי הסביבה וחי, ויש גם שאין לאבר כח להסתגל לתפקיד אחר, ומאחרי שאין אפשרות הקיום לדבר ללא חכלית בנוף חי, הוא הולך ומתנון ומת. - כדבר הזה יקרה גם לחברה. שנים מוסדות, שמלאו לפנים תפקיד ידוע בחברה, ובחליפת תנאי הצבור וצרכיו יאבד למוסד סלוני תעודתו והנהו נשאר קיים רק בכח העצלות בתור ירושת העבר ללא מטרה בחיים הריים, אם יש להלחית חיונית לאותו המוסד, יבקש לו תעורה אחרת לפי תנאי החיים החדשים ומשוך את קיומו בתוכן מחדש, אם גם שמו העתיק עליו, ולא ילך הלך וירוד עד עברו כליד מן הארץ. בדברי ימי הרומיים למשל נמצא מוסדות צבוריים, שמתחלת בריאתם נוצרו לצורך אחר, כפי ששמש מעיד, עוד עליהם, אך ברבות הימים שנו את תפקידם, ורק זאת היא שעמדה להם להישאר בחיים גם אחרי שלתפקידם הראשון אבד ערכו. והוא הדין במוסד הרבנות, אותם התפקידים, שלשמש נוצרה הרבנות עברו ובטלו מן העולם, ולכן עומדת היא כעת ותמהה ללא דרך סלולה לעתיד, נטולה היא מן החיים הממשיים ותבקש לה תפקיד חדש, שיקשר אותה שוב לתנאי החיים החדשים, לכשעבר כח גדול היה לרב בישראל, כח שהיה לו שרשים עמוקים כחך המשטר החברתי, ששרר אז בעולם הכללי והיהודי, כלפי פנים תורה בקשו מסיו. עניני הקהלה, דיני ממונות ונפשות היו נתחכים על פי האביר, הוא היה האוטוריטיט המכריעה בכל חי הצבור היהודי, אך עוד עלתה עליה האוטוריטיט של הרב כלפי חוץ, השפעת הכהונה הקהולית הטביעה את חותמה על כל המשטר החברתי בימי הבינים ולכן טבעי היה הדבר, שיראו גם כרב היהודי אח כיאתיכם היהודים, שלטון הרח בעולם החיצוני הרים מאליו את הרב לראש הקהלה כעני העמים, מה שאין כן בימינו. הכח הרפורנטאטיבי של הרב כלפי חוץ עבר לבלי שוב עוד, לרגלי השתנות יסודי החברה, בימי תנובת זכיות ההמונים ומוסדות הצבור על יסוד בחירות חפשיות עברה ביאת כח העם מידי יחידים-סגולה לידי נבחר העם, מוסדות חילוניים נעדרו להיות לסה לעם, וכלפי פנים מספר הדברים בדת ישראל נתמעט, וגם

בנשנתו אשתקד, בתור המתחילים בדבר, ליסוד בימי לרבנים. יענן הרכה בזה וראינו את המכשולים הגדולים המונחים על דרכנו. אך נזכרנו נ"כ, שזוהי שאפתנות החיים לרבנות ובמובן ידוע גם ליהדות החרדית. ש. טרבוש.

טפוס גוי.

אחד הטפוסים הבריאים והמרצים ביותר בהיהם הכלכליים שפ יהודי גליציה, ומנקורת הראות של התחיה העברית אחד הימפטיים ביותר, הוא האכר היהודי וחוכר האחוות. זה האחרון אופיי הוא בפרט כשביל חלקה המזרחי שפ גליציה.

בהיותו אכר נכון מלרה ובטן, הנהיג חוכר האחוות היהודי כבר לפני כמה שנים משק חקלאי מצויץ (נידוף הסלק, מכונות חרישה). והודות למרצו וכשרונותיו לא חת מפני הסכנה, קבל עליו את כל חומר הדין של תנאי החכירה הקשים מאד לעתים קרובות, שלם לבעציו האחוות הפולנים את דמי החכירה הנבזיים ובכך זאת הצליח הודות לעבודתו התרועה והפוריה.

יש מהוות, לדוגמה הבוטשאטשי והטשורטקובי, שיצאו כס למשקיהם החקלאים של חוכרי האחוות היהודים מוניץ. באשר היו הטובים בכל הסביבה.

וכך היו עובדים זה כמה דורות אורחים יהודים, בעלי אחות או חוכריהן עם עוזריהם היהודים, על אדמת פורוליה הפוריה אצל גבול רוסיה, כבר בשנת 1900 הוכיחה הסטטיסטיקה, כי בין אוכלוסי היהודים התפרנסו בשמונה עשרה אחוים ממאה (116.000 נפש) מעבודת האדמה, מהם רובם בגליציה המזרחית.

בשעת המלחמה סבל המעמד הזה את כל פורעניות הכבושים השונים, הליפיות החילות למוניהם והמלחמות שבכנף ארץ זו, רוסיה הצארית דכאה את בעלי האחוות והחוכרים בתור חובבי אוסטריה. שלטונות האוקראינים וצבאותיהם התיחסו אליהם כאל מצרדי השלטון הפולני ומשענותיו, ונוספו לשנאה זו ההבדלים הצבוריים, שבין האכר הרוחני בעל חלקת אדמה קטנה או מחוסר אדמה מן הצד האחר ובין מעמדם של בעלי האחוות הגדולות הפולנים והיהודים מן הצד השני. מי שמתעניין באנלוגיות שבדיסטוריה, יזכר בודאי, שגם במלחמות הקוקוס בימי המיליטריזם הוסבה השנאה אל היהודים בתור הכבוש באי כוחם של השלטונות ומוסרות הצבור השנואים שבפולין, הכבוש הבולשבי ושלטונות פטרורה חמסו ושרדו את שארית הפליטה שבמעמד זה. אולם חסון וקשה-עורף הוא טפוסו של היהודי, שהכה שרשיו בארמה ומן האכר הנכרי נחל את כח סבלנותו.

וחוכרי האחוות ובעליהן היהודים שבים עתה אל משקיהם על מנת להתחיל בעבודה, כלומר רוצים היו לשוב... כי מה מתחילה פרק חדש בתולדות העניים והפורעניות, שנמשכו שבע שנים רצופות. תחת השפעתה של העתונות הדמוקרטית-לאומית (הסלובו פולסקי, בשורה ראשונה) ובעטין של ההסתדרות המחוזיות הלאומיות המנוהלות בידי אותה המפלגה, באיזו-בייקוט חברתי, ורשימות שחורות וסתם אמצעים מרעילים, שהוכאו להכא מפויץ הקונגרסית ומפוזנא, מתחילים באן פנשף את היהודים מן השרה. בעצי האחוות הגדולות, הפולנים, אינם רוצים, או מפני הליח והשש-בייקוט, אינם יכולים לחדש ולהאריך את השיבותם של חווייה-חכירה עם החוכרים היהודים, שזוה עשרות שנים נהלו באמונה ובכשרון את המשק על אדמתם ויש גם שיכיריהם לעזוב את מעמדם בטרם יעבור המועד.

ועל אחת כמה וכמה שלא יעשה שום בעל אחוות פולני החת חכירה חדש עם יהודי, ומה גם למכור לו חלקת אדמה! למרות מה שבחנוני בעלי האחוות הגדולות התעוררה עכשו תנועה כבירה למכור

היהודי הדתי יוכל למצוא את מבוקשו באיסור והיתר מתוך ספרי הדינים המקוצרים, בלא עזרת רב ואיזה תפקיד נשאר אפוא לרב? רק תפקידו של מראה מקום לאצו המהויקים במנהגי אבותיהם ואינם יודעי ספר לחפש אחרי דין מתוך ספרי הפוסקים. אופי הוא הספור, ששמעתי מספיים על רב ידוע חפשי ברעות; אחד מירדיו הקרובים שאצרו פעם, אך יוכל להשלים עם דעותיו התפשיות את ההוראה בעניני איסור והיתר, שהוא מחמיר לאחרים כמה שאינו מאמין. ועזי השיב הרב: אנכי נתקבלתי רק בתור מראה מקום, שאם ילא מאיש איזה דין, אזי עלי להגיד לו מה שנאמר על זה בשלחן ערוך. אכר אין איש דורש ממני לחוות את דעתי הפרטית, ואת תפקידי זה אני ממלא באמונה. זהו שאמרנו: הרבנות נתרוקנה מתוכנה, התפקידים שלשמש נוצרה, אין להם מקום היום, והרב נשאר רק מראה מקום לאלה המבקשים דין בשיע, בלי כל דרישה ליצירה עצמית, והאם נתפלא עוד על שאין הקהלות חפצות לשאת בעול רב ומסתפקים ביהודי פשוט שהגיע להוראה? הלא זוהי התוצאה ההכרחית ממצב הרבנות היום.

אין כל צנורות השפעה בין הרב והקהלה. בודד הוא הרב במחנה, מבלי שיתאמץ להשפיע על הקהלה ע"י עבודה אמית אבל בטוחה של הנדק הגדולים והקטנים, וכי מה עשו רבנינו לחוקק שפ הרגש הדתי-בקהלותינו? בשעה שההשכלה ההמונית נתפשטה באופן נפלא לרגלי מלאכת הדפוס והעתונות ורעות המתרסות את יסודי הדת מצאו להן מהלכים בין שדרות רחבות שפ העם, מה עשו הרבנים כדי לחזק ידים רפות ולקרב כנים תועים ליהדות? מדוע לא עשו כהמתקנים שבאומות? איה התאמצות הרבנים להתקרב לבני נעורינו ולהשפיע עליהם מרוחם? איס העתונים הערובים לפי ההמונים ע"י הרבנים? איה הספרות הדתית העממית הנועדה לתת לעם מוזן רוחני, תחת להפקירו ביד עתונאים בעלי השקפות המסכנות לדעת הרבנים את קיום היהדות? אין הדרשות, שהרבנים יעוררו בהן את השומעים לאהבת הלאום ולמאור שבתורתו וישתדלו להכניס ללב השומעים השקפת-עולם עברית ולהסיר מלבם את החמירות הנסה, שנעשתה בזמן האחרון לשיטה למפלגות שלמות בישראל? מהי פעולתם לטובת החנוך העברי הפרוע לשמצה ושכבחינה הדתית הנהו למטה מכל בקורת?

כי רק בדרכים אלה תמצא הרבנות את תקונה, עליה להסתכל לתקופה החדשה ולכלי זייניה ולעבודה נאמנה בתוך דעם ובשביל העם לשם האידיאלים העברים, שבשמש הם הונגלים, הכנסת הקדושה לחיי העם ולבער בתוכנו אחרי הטמאה המוסרית, שדבקה בעולם הבדלי בעקבות המלחמה. אלו הם התפקידים העקריים, שהרבנות צריכה למלאות בהם את ריקנותה.

ולכן אם יקום בימי לרבנים, שביבצתו תת לחניכו הכנה מספיקה לעבודה קדושה זו, אז יהיה הבית הזה למציל את הרבנות ולמרים קרן ישראל, כי גם מן הסמינארים המערביים לרבנים לא תושע הרבנות, גם אלה לא מלאו את תעודתם, הניכיהם יוצאים אותם ללא השקפת עולם סאוחדת, שהיא הנחה הכרחית לעבודה בעלת מטרה ברורה, הרעיון הזה היה נר לרגלינו, חברי המורה"י בלבוב

(*) וכמה מעליב-הדבר, שאין איש גם בין רבנינו שם לב לתועלת הגדולה הכרוכה בספרות מעין זה. לפני מונח ספר קטן בשם ת. נ. א. י. ה. נ. ש. ל. ה. ש. ג. ת. ה. ה. י. ד. ת. מאת מנחם עקשטיין, אי אפשר להניח את הספר הזה מתוך היד מבלי להתפעל מן הרגש העז והאהבה הטהורה, ששפך המחבר לתוך העלים האלה, אופן ההרצאה הנלככה והעממית, הכשרון להבין את גפש בן-דורנו וההסתגלות למעמו, אלה הן הסגולות העלולות לעשות את החבור הזה לספר עממי השווה לכל נפש. וזאת למחבר הנכבד: אל יפול רוחך, אם תפגוש כאדישות דבנינו לספרך, כך בכחך זה הלאה והיהדות החרדית בעצת הכרה תחזיק קך מובה.

מעמדנו בעבודת האדמה, הנמצאות כבר בידינו, ודאי שהיא מכאיבה עד מאד.

ד"ר מיכאל רינגל. (ג. ד.).

סקירה בעתונים.

קשומ עצמך...

הרבה מאד טרחו מלאכי פולין בחוץ לארץ בשביל היהודים פליטי המלחמה, שלא יגרשו מאוסטרית, הרבה מרץ והרבה אהבת אדם תראו וגם הרבו להעיר למוסר את אוון חכמי המדינה האוסטרית. במאמענט' כתב ע"ז מר נח פרילוצקי דברים נכוחים בעון המיוחד לו, כמובן נזכרו בתזכיר, שמסרו באיכח פולין לעוד אגודת העמים. עיקרי אהבת אדם ויושר, אין מן המדה להחריב חי אלפי בית-אב רק משום סבה פורמלית ריקה. לפי דעתי חוקה הרבה יותר היתה יכולה להיות טענת פולין בחוץ, אלמלי עשו קץ בווארשא נוסא למעשים ידועים בלתי ראויים ובני מעשים, הרי מתעסקים פה זה שנתים באותם הזרים' כביכול, הדרים באן זה עשרים או ארבעים שנה, כופים אותם להרשם והגם חיים תדיר באימת מות, שמא מחר יגרשו, שמא מחר יתן איזה מיוחס עינו בדירתם ויקחנה מידם בעל-כרחם, אין מנוחה לאיש כזה, אינו יכול לעבוד. ברי לי שממשלת פולין תחדל עתה ממעשיה אלה במהרה, שהרי לא תחפוץ להחליש בהם את פעולתה לשכות פליטי גליציה בווינא בישיבת אגודת העמים, גם לא תחפוץ שיאמרו עדיה לצני הדור, שלא לטובת היהודים השתדלה, אלא כמו שאומרים שונאים, שאינה רוצה להכניס עוד יהודים רבים אל ארצה, ודכה כזאת הרי היא שקר מוחלט!

מתהפכות הזמן.

מי יחסיד ומי יפקר!

י. קץ העולם בא! כן פתח הסכל של מערכת המצפה בבואו להוביל את חבילות הגליגות אל מסלת הברז, קראתי היום גליון של עתון יהודי וראשי עצי בגלגל, איני יודע עוד באיזה עולם אני, הכל נהפך כמו בקלחת של גיהנם, כל כפלינו, מושנינו וידיעותינו נכזבים אחד אהד ולך דמר שנית את כללי העולם הזה!

רגילים אנו מנעורינו, שמדינת פולין היא אותה הארץ, שהיהדות והחסידות מצאו להן בה את מקלטן הבטיח וכי בווארשא הכירה ישנם שסיה שטיבלך של חסידים ואנשי מעשה זרביים אין מספר וכי רחוב נאלבקי הוא משכן היהדות העיקרית, הוא קודש הקדשים, ירושלים דפולין, שם גם הגוים מדברים יהודית וצפרי השמים מצפצפות יהודית והגשם יורד בהמונה יהודית ופשיטא שאין אדם צריך לשאול שם על נשרות, שם הכל כשר, אפילו הכלבים אינם מוצאים מזון אחר אלא בשר שבכשד, ומצד אחר רגילים אנו בכלל קבוע, שברלין היא עיר טרפה כמו נר, נר דוקא; הנר נתון לנו אור ולאורו נלמד תורה והוא עצמו טרפה כבשר ההור, וכן היא ברלין המאירה באור חכמתה והיא טרפה, הלא היא מקומו של משה מדיסא וכל הסיטרא אחרא שלו, קרית הרפורם והשמד.

ופתאום כחזיון ורעם כיום קיץ בהיר קראתי היום שני דברים בעתון יהודי זה אצל זה, המהפכים לי את מחי ומחליפים כשר כטרפה, בווארשא ובאותו רחוב נאלבקי היה יהודי חסיד בן חסידים ופרושים עושה זמן רב נקניקים בבשר נבלות סוסים ומיכרם לקונו החסידים והרביים ויאכלו עניים וישבעו, ושם כברלין הטמאה החלישו הציונים כועידתם, להוהיר את הצעירים והחלוצים שבאוי, לערוך כירות

קרקעות. כי הם חוששים, שמא יפסידו רוב אחוזותיהם ע"פ החוק ההקלאי החדש, לפינת אחוזת ע"י היהודים לא יסכימו כעת לא רק ההסתדרות הלאומיות, אלא גם המשרדים החקלאיים באמתלא זו או אחרת.

מאיך ניסא עינינו הרואות, כי בעריכת הרפורמה האגורית בולטת השנאה ליהודים על כל צעד ושעל, ידוע שלפי החוק צריך לחלק לאכרים עניים חלקים מן האחוזות, שהן קנין פרטי, בין השאר, אותן האחוזות המנהלות ב.אופן בלתי רצוי, וכאן מחמירים באחוזות היהודים הרבה יותר מאשר באותן של הפולנים, ומאיך ניסא, כשמחלקים אחוזות בין האכרם הפולנים מחוסרי הקרקעות, השבים ממערכה של המדינה, אין איש שם לב לכקשותיהם של יהודי הכפר או העירה, העוסקים בעבודת אדמה מדורי דורות ומעולם לא טפלה ידם במסחר — אף לא באופן צדדי — ושבקשתם היא שגם להם יהלכו חלקה קטנה, היו מקרים שיהודי כזה צרף לבקשתו לא רק אשור מוסריותו ומשלח-ידו מטעם שלטון העדה, אלא גם הסכמת הכהן הרומי-קתולי וגדחתה בקשתו.

וכן גם בולט הרצון להדיח את היהודים בכל המקצועות האחרים, מעמד האכרים מתרכז כלו בגליציה המזרחית בהסתדרות קתולית-פולנית, שאינן מקבלות לתוכן יהודים, חברת ההלואה האגורית — אחד המוסדים הכספיים החוקים ביותר, — אגודת האכרים, חברת הישוב החקלאי, אגודות שונות לעורה לאכרים וכי בשום אופן לא יסכימו לקבל יהודי לחבר, אפילו אם יודה בלאומיות פולנית, עתה בשהממשלה באה לעזרת המעמד האכרי בגליציה המזרחית, עושה היא זאת באמצעות ההסתדרות הקתולית הקימות כבר, שהרחיקו את היהודים מקרבן, ועל נקלה נבין, שמדת הדין, שבאי כחה הן אותן האגודות, מסירה לעתים קרובות את הצעיף מעל עיניה, לראות אם חוטמו של הפונה בבקשה הולם את אדיאל היופי דסצ'יפולני או, אם מעידה, העקמומיות' על ההפק, ממיצא צריך לדחות את הבקשה.

וכמה נברה המשטמה בלפי האכרים היהודים, נלמד מן העובדה, שהרגישו בעלי האחוז והחוכרים היהודים הכרח להסתדר, דבר שנעשה אשתקד בלבוב, לדאבון הלב לא מצאה ההסתדרות הזאת את תקוותינו שהאמנו בהן והיא ממשיכה קיומה בדווקא, אע"פ שהרבה היתה יכולה לפעול לטובת הגנת המעמד האכרי היהודי הנמצא בסכנה.

הסכות האפרה, שנוסף עוד אליהן אייבהסתחן הפוליטי באותה הארץ שבנפות המזרח שסכנת התנפלויות מחוץ ומלחמות מכפנים מוטלת עליה — כבר הראו את פעולותיהן, הנה מתחילים היהודים ובפרט חוברי האחוזות שביניהם לעזוב אחד אחד את הכפר ושמים פעמיהם אל הברך, היום אפשר לראות חוברי אחוזות, אוהבי עבודת האדמה, העוברים בבדי בכל נפות הארץ בבקשם אחוזות לחכך חלף האדמה שעזבו.

תחת השפעותיהם של הגוים והצרות הרבות ונסף זה בהפסדם של החונים הרשמיים הפולנים, שהרי גם לטובתם של הללו התקיימו אוכלוסי היהודים לא רק בבחינה כלכלית וצבורית, אלא גם פוליטית היו משמשים מסעד לשלטון הפולנים — עוזכים חוכרי האחוזות ובעציהן ויחד עמם המון עוזריהם, באינם את אותה האדמה, שנקשרה בה נפשם בעבודת הפרך הפוריה שלהם כמשך הרבה שנים, מוכרים את רכושם ונודדים אל הכרכים והעירות, להוסיף עוד על ההמון של היהודים החי מן האוויר, שמספרו רב הוא גם בלא זה למדי, וזה הפסד מרובה מנקודת-הראות של הצבור היהודי, אולם גם הצבור הפולני, שבאשמתו הרברים נעשים, באשר הוא מהקה בקוצר ראותו ובאופן מיכני את תעמולת הבויקוט של אותה הארץ, שיהוסים אחרים לגמרי שוררים בה, היינו של מדינת פונא, גם אותו הצבור הפולני, ירגיש בקרוב את תוצאות הפוליטיקה של נשול היהודים, וכשבילינו, היהודים הלאומיים, שטפסו של האכר היהודי יקר הוא לנו הן בנלות והן לשם בנין ארצנו, אותה ההריסה של נקודות

בפולין.

הקונסול האיטלי הודיע את הועד הציוני לאי, כי ממשלת איטליה אסרה לנולי פולין לעבור בארצה ששה שבועות. ולפי זה לא יקיים הקונסול בעת ההיא את תעודת-המסע של עולי הגולה. הריצים לעבור לאיי דרך נמל איטלי. טעם הרבר הוא מחלה מרבקה. השולטה לפי דבריו בגולים. הועד הציוני לאיי משתדל להקל לעולים לאיי ולקצר בעדם את זמן האיסור.

עדיין לא שקמו יהודי ווארשא מרגום על השערוריה. שנלטה ברחוב נאלבקי. שהקצב קורנבלום עשה זמן רב נקניקים בנכלות סוסים, למכרם ליהודים חרדים בתור כשרים. נודל הרונו מוכן בזה. שמשפחת קורנבלום היא משפחה של חסידים, שהרבנים כסחו בעבור זה בכשרותם ולא השניחו בלד עליהם. בזה מוכנים הרעש והזעזוע שעורר המקרה. ימים אחרים היה הרחוב מלא כנופיות אנשים, שהתיצבו כרוצים לראות נקם בעוכרי נפשותם. ולפי שיהודים חרדים לא ינקמו בידים, בקשו עינם להרבות בשתם ולהתענג בקלונם. ישנם אנשים שנפלו למשכב מרוב עצב על אשר נכשלו באכילת סניו סוסים הדבר נמסר מן הרבנים אל בית הדין לעונשים. לשפוט את עושי התועבה על רמאות. יש רוצים לתבוע תשלומין נוק, שנטרפו בליהם. ברור הדבר, שעושי התועבה עצמם לא אכלו את כשר הסוסים וגם את בליהם שמרו. לבל יתנאלו בדבר אסור, ומה ראו להורות היתר לעצמם להכשיל אחרים? זוהי הטעות הישנה של חלק מההמון היהודי. שכל תורת משה היא רק מצות שבין אדם למקום. שאין טעמיהן מוכנים להם. אבל המצות שבין אדם לחבירו כבר כשלו או לא היו חשובות מעולם. לפי שהן מובנות ודבר מוכן לא יוכל להיות מן השמים. והלאו של לפני עור לא תתן מכשול, לפי שהוא מוכן היטב. אינו לפי דעתם אלא המצאת בני אדם. לפיכך קלי הדעת שבין החרדים יורו היתר לעצמם לעבור עליו. וגם בין הבעועים והמתרגזים על מעשה קורנבלום יש רבים המקילים לעצמם בכמה מצות שבין אדם לחבירו ואין להם הזכות כלל להתרעם.

זמן קצר שקמו המקטרגים עלינו במחנה הנ. ד. ועתה שבו אל עבודתם ביתר שקידה ובארנו של פדרכסקי הם פורשים עוד פעם את כל העליות, שהעדילו עלינו. לבל ישכחן העם. טעם הדבר הוא בודאי, לפי שנלדה עונם בתועבות הכנק של הסוחרים הפולנים. ע"כ יתחבמו לבלבל מה העם בעונות היהודים, כדי להסיח דעתם ממעלם ומעון כצעם של פטריוטי הממון.

ולעומת זה מצא הקוריער פולסקיעי עון. לפיכך מאמר ראשי לשובתנו. הוא מובית, שעד כה רק קול דברים שמענו בהבטחות כפולות ומכופלות, שהממשלה תשפות שלום ליהודים. גם נקבע ועד תדירי לחקירה ולפיוס. אבל מעשים לא ראינו עד כה. כזה לא תשיב הממשלה את היחס, אלא תעשה רושם בחוקי. כאלו רק מרמה הוא כל מעשה הכצוע בין הפולנים והיהודים. הארץ צריכה שלום אמתי גם סנימי ולא הבטחות ריקות למראית עין.

צירי היהודים כסיים ממפלגת העם הירשהורן וראסנר התקיפו את המניסטר להשכלה. מפני מה נסגרה כששנשמוחוב האוניברסיטה היהודית לעם בטענה, ששפת יהודית אינה מוכנת? שנית התקיפו את המניסטרם לצבא ולמשפטים ע"ד העשיר היהודי בערמאן. שהלך למחוז ליניניעץ בפולישיה לשם מסחר סוסים ושם קראו לו שר הארץ פאבלובסקי מחיל בלחוביטש לקנוס סוס ויהודי נעלם. אין זאת כי אם נרצה לשם בות ממנו. על הממשלה לחקור ולדרוש.

בעלי הון ומומחים להרושת ולתעשייה ולמסחר בווארשא יסרו ועד של י"ח איש, למצוא דרכים לעסוק בישוב איי במדה מרובה.

בריטא.

הסתדרות. חמוראי בליטא יסרה לשכה מרכזית בקובנא וישיבות

כשרות ולהוהר בדרכי היהודים. כי אין ארץ יהודית בלי יהדות. ושם באותו הגליון קראתי כשורה שלישית. כי מקם נורדאו רכס של הציונים. שאומרים עליו. כי נשא בנעוריו אשה נצרית. כל כך התרחק מן יהדות וכי עמל כל ימיו בספריו להרוס לא רק את יסודות דת ישראל. אלא גם את יסודות כל הדתות והאמונות שבנעולם ומקם נורדאו זה קם עתה כפעם כפעם כתנא דמסייע ליהודים החרדים הורש לחזור בארץ ישראל את עטרת היהדות ליושנה ואומר על הפחלל שבת כהר המוריה. כי הוא הייב מיתה. שוב אני קורא בעתונים ובמכתבים. שאני סקבל מכני ומחנני שיחיו. כי אפילו באמריקה חורו היהודים בתשובה. כל אלה שהיו מחללים שבתות כל ימיהם. התחילו שובתים בשביעי. בתי התפלה. שהיו סגורים ומסגורים ככל ימות השנה. הגם מלאים היום מתפללים אפילו בחול ובערב יושבים חבורות חבורות בביהמ"ד ולומדים תורה ולא עוד אלא אפילו את מכתב הרבנים. את גדולי האדמור"ים ואת מיטב החונים הביאו להם שמה מפולין ומרוסיה. היהדות בנתה לה אפוא בתים כמערכ המופקר והטמא. בעוד שהמזרח פג. סר עלו ושמש האמפיקורסות וההפקרות ועם הארצות הנוראה וזרחה פה ומממאה עינינו. אוי לעינים שכך רואות! הידעת אדוני מה אומר לך — סיים הסכל כצער עמוק — בנוסח. ונתנה תוקף אוסיף ססוק קצר: מי יחסיד ומי יפקר? הפכפך.

מדינה ומדינה ומקריה.

בבראקא.

אור ליום ו' כשכוע שעבר נקהלו באיבה כל בתי התפלה בבית המדרש. בני אמונה ומשם הלכו יחד אל הרב החדש הרה"ג ד' נחמיי יוסף קורניצה. למסור לו את כתב הרבנות חתום באלפי התימות מכל בתי התפלה ומכל מפלגות הקהלה. ר' בנימין שנקר מן החרדים סתח בכבוד הרב החדש וברכהו בשם העדה. הרב ענה כדרשה יפה מענין היום וכרך את העם. ראוי להזכיר. ששתי המפלגות הגדולות החזקות. הציונים והחסידים. התנגדו לו בתחלה כטרם הכירוהו. אך כאשר דברו עמו באי כחם. אנשים בלתי משוחדים וחקיפים בדעתם הכירו. כי הרב הזה. אע"פ שאינו נמנה על שום מפלגה. הוא הוא הרב. שעיר נדושה וזקוקה לו והוא ראוי לשבת על כסא הרבנות ולמלא תפקידו ולמצוא לו מקום להתגדר בו אף בתנאים הבלתי נחים להרבנות ככלל. — התנאים הפורמליים עדיין לא נמצאו. עוד על הרב להשתלם בשפת המדינה ולהתקבל פה בתור אורח פולני ואו יתקבל גם כאופן פורמלי. אבל ביחס לקהלה הוא כבר רב העיר הראשי. ככל אופן שב עוד אל עירו עד שיתמלאו התנאים.

ליום ב' שכוע זה הכריזו כידוע. הסוציאליים שבייתה כלליה. בתור מענה על כפית הממשלה לעבור במסה"ב. השכיחה לא הצליחה כלל ובלל. ככל המדינה עכדו ביום ב'. רק קראקא עיר ההודלים העשירה כיב בהילכי כשל. סברה וקבלה שבת שלישית אחרי שתי השבתות הדתיות והנערים כמו את היהודים (רק אותם) לסגור חניויהם.

בפולין ההמנה.

במועצה הלאומית של האוקראינים כשרנוב ישתתפו עם הזמנת פטלורה גם ששה יהודים. מברלין יבאו העסקנים היהודיים אלטר ופיסטרק ומווינא יבא פר גולדמן. המועצה האוקראינית מקוה למפלגה קרובה של שלטון הסובייטים ורוצה להבין ממשלה חדשה בורנונית לאוקראינה. הפוליטיקנים האוקראינים מכתיחים. כי ידיהם לא ננאלו ברם יהודי. הרוצחים המה. רוסים אמתיים. שרידי המאות השחורות של הצאר.

חרשה נגד היהודים. היות שכל היהודים המפוזרים בעולם הגם דק צאצאי שני השבטים יהודה ובנימין, אבל עשרת השבטים האחרים אין יודע מקומם הרי אין זכות ליהודים לתבוע אלא שני חלקים באי ועשרה חלקים צריך להניח סגויים בשביל עשרת השבטים. עד כה תבעו שוטנינו רק חלקו של ישמעאל האוחז ביד ועתה קם נואל גם לעשרת השבטים. יש לחשוש, שעוד יקום נואל גם לארם ויתבע חלקו של עשו בירושת יצחק.

בפי שנודע מן העתונים הצליח רשמם רות-שילד במסעו לאמריקה לעשות שלום בין ראשי הציונים באמריקה ובין הועד הפועל הציוני. לפי אפשר יכנסו בקרוב אל הועד הפועל חברים חרשים מן המתנגדים והמוענים מענת עבודה מעשית ולא לשם תרבות השכלה) ואלה הם: המניסטר האנגלי אלפרד מינר, רשמם רות-שילד, ושאוונססקי. נירדשש וראש ציוני אמריקה השופט מק. בצד המתנגד ישארו עוד דק מקס נורדו וריר מרמורק, הדורשים להקהיל תיכה קונגרס כללי, מה שאי אפשר בתנאי הנסיעה של עכשו. — גם באמריקה עצמה פעל רות-שילד הרבה בימים האחרים, ששהה שם. יסד את המועצה הכלכלית, שנכנסו בו גם מיליונרים לא ציונים: דואי מרשאל, כל משפחת שמראוס, השופט ל. המאן, סליקס ווארבורג, שר הצבא לעהמאן, זילברנה, רוזנבלום ועוד. גם בקנדה נוסדה מועצה בואת ובראשה גדול עשירי המדינה מארטימר דאוויס ואתו 75 חברים. תפקיד המועצה האלו היא לבנות את חרבות אי.

בארץ ישראל.

התחנה הראשונה של כח אלקטרי תולדת ורפטיים באי תחננון על יד נחל ירקון הסמוך ליפו ויספיק כח אלקטרי להל-אביב וליפו כוול. בית חרושת אלקטרי בווינא מתכונן להקים שם כתי חרושת, שייקנו כח תנועה מן התחנה הזאת לחשמל.

גודי ווילנא בנירירק התחברו לאנדרה בת 700 חברים. ליסד מושבה ווילנאית באי.

קמיו בחורים מן הישיבות בירושלם נעשו עובדי-אדמה. הנדיב הזקן עדמונד רות-שילד הקדיש למלוח לבנין אי שלש מאות אלף ליש ולמוסד החשמל של אי עי"ב מים טאה אלף ליש. נציב אי יכבוש מעות דקות בכחובת עברית בכתב העברו העתיק, כרמות מטבעות החשמונאים. וכן ינהיג לשון עברית מעט מעט בבתי הדין, בבתי הנושאים ובבתי הדואר, כבר נזה, כי לכתב עברי יש יסודיות לכל התעודות, כמו לכתב אחר, בזה נלל חרפת הכתב מעלינו, שהעמו עלינו כל ממשלות אירפה מעולם, לפסול את כתבנו.

אנדרת הפועלים בכנת מסרה עבודה לשלוש מאות חלוצים חרשים וכבר שלמה לחבריה חלקי משכורת כיה ליש.

בירושלם דן ראש בית-הדין העליון מר בנטוויטש (יהודי) בדבר כות הקהלות להטיל מס על יחידים לצרכי הצבור הרתיים. נערכו תקנות קבועות לקהלות ועל פיהן תהיה להן הזכות הזאת.

הקאפיטן אהרנון, שבא מאי לשווייץ, מעיד, ששבת התעוררות שטנה חרשה נגד אנגליה והיהודים באי היא מדת הרחמים והמים הנסרה של הנציב, שסלח סליחה נמורה לכל מחוללי הפנרום של אשתקד ועכשו הם עצמם מסיחים שוב את העם נגד היהודים ונגד הממשלה, בדמותם, שמבלי יכולת לרדות בהם ולענישם תפסול אנגליה כל מרידה, אך באמת מעו הקנאים הערבים, כי היר החוקה האנגלית כבר נגלתה.

באי בא קץ לערוביה של וואלוטות שונות, ששלמה שם מימי הטורקים. עתה כל הוואלוטות פסולות הוי מן הליטרות האצרות והאנגליות ותולדותיהן (שילינגים ופיאסטרים).

אחדות העמידה תחת חסותה. ארבעים רבנים בליטא הוציאו כדח אל היהודים החרדים, להשתתף בכל מאדס בבנין אי. מאמריקה קבלו רבני ליטא עזרה של ממון, לחדש את פעילות הישיבות ולהחיותן.

אלכסנדר הפסקה, שנסע מוויילנא לארצות המערב במלאכות פוליטית, ובעבורו התנלע ריב קשה בעתונות היהודים מתובל בודווליס והעלכות, כבר שב ממסעו ודוא מתרעם על כל המפלגות, שחשדו בו הנם, כי הוא רק נשלח לשמוע תות-דעת העסקנים היהודים בענין ווילנא ולהודיע במערב את היחס האמתי של הלאומים בגליץ ווילנא.

באוסטריה.

האינוניר שמריקה, המנהיג המדיני של יהודי ווינא, הריץ מלגרמה אל ועד הקונגרס היהודי באמריקה, להשתדל אצל ממשלת אמריקה, שלא תתן את ממשלת אוסטריה לגרש את היהודים, ואמנם בהשתדלות הועד שלחה הממשלה האמריקנית פקודה אל מלאכה הווינא, לחקור בדבר ולדויע תוצאותיו. עיס מענה ביכ אמריקה בווינא ענתה הממשלה שם את הועד היהודי, שאין ממשלת אוסטריה רוצה לגרש את כל פליטי היהודים כולם בבת אחת, אנודות יהודיות ידועות (האל-יאניץ בראשון) קבלו על עצמן לשלח די אלפי בית-יאב יהודים לפולין ברצונם לאט לאט בשלושה חרשים וברשות הממשלה הפולנית. כי ציר פולין בווינא עזר בזה את האנודות היהודיות ונתן ברצון את הויות על תעודות המסע, אע"פ שבתחלה התנגד ככלל להחזרת הגולים לפולין.

ברומניה.

ממשלת רומניה סתרה את שאלת היהודים בארצות, שנספחו לה אחרי המלחמה, לפי דין החוזה של סן-זרמן. כל היהודים, שישבו ישיבת קבע ביום 25 בספטמבר 1920 בארצות ההן, נחשבים על אזרחי הארץ, בלי כל בקשה וכלי כל דין ודברים. ממילא גם פליטי גליציה ואוקראינה, שמצאו מסלט בשנות המלחמה בהגר המזרחית, בכוקובינה ובבסארביה, נעשו לאזרחי רומניה בעלי זכיות שלמות.

מועצת הממלכה הרומנית החליטה, להסכים לכונן משרד מיוחד בממשלה בשביל עניני המעוטים הלאומיים. היהודים יעמדו תחת המשרד הזה, אבל משרד מיוחד לשמונים רבוא היהודים לא יהיה. לע"ע אין כל הסתררות ליהודים, אף לא קהלות ממש וכמועצת הממלכה אין באי כהם חויץ מציר אחד משטרנוביץ (שטרונר).

ראש היהודים בכוקרסט עלי ברקוביאש הקדיש למעשי צבקה שונים מיליון ליי, חויץ ממאת אלף ליי, שנתן לקרן היסוד.

הסטודנטים היהודים ברומניה, בלי הברל מסלנה, יקהלו בקרוב בכוקרשט להועיץ על מצבם החמרי, כי רע הוא אחרי המלחמה.

החלוצים בכוקובינה התאמרו והחליטו לקרוא תגר על נעילת אי, להתחבר עם החלוצים בכל רומניה, להקציע מקום ללמד את החלוצים עבודת אדמה ומלאכות וכדומה.

יהודי בסארביה מחכים בכליון עינים לאשור תקנות הקהלות, שנערכו ע"י ועד מומחה והוסכמו מאת ועידת שליחי כל יהודי הארץ. התקנות הן עממיות כפי הצורך בזמן הזה וברוח יהודים חרדים. יש בהן גם יסוד אנודות הקהלות והסתררות כל הקהלות בארצות רומניה. התקנות האלו אפשר שיתשטמו על כל רומניה, כי ברומניה הישנה אין עוד ליהודים שום הסתררות.

באנגליה.

העתון המקמרג על היהודים, מורנינג פוסט, מצא לו מענה

השבוע בכל העולם.

לפי שבקשה הממשלה הפולנית לכבד את שביתת הפועלים במסלות הברזל ביד חזקה ע"י צבא ומשפטי צבא. נקמו הפועלים האחרים ועשו קנוניה וביים ב' שיו פיצה שביתה כללית. בקצת בת' החיושת נפסקה. כיום ב' העבודה. גם מרכבות הט' אם לא סכנו בחיצות. החניית היו סנורות. אין מרים יד לעבודה — מלאכות פולין באמריקה עשתה חוזה עם אגודת בעלי הון שם. להספיק לפליץ כל מיני סחורות בהקפה לזמן מרובה. — הסינאט האמריקני ומועצת העם הסכימו לחוק. לצבצם את מספר הנולים הבאים לארצות הברית מכל אומה עד כדי שלושה אחוזים ממאה מכל הנולים הנרים כבר שם. — ממשלת צרפת עשתה חוזה עם בולגריה. שכאשר יתנפלו הרוסים על רומניה יצאו הבולגרים לקראתם בעם בכר. — צבאות הרוסים האדומים בקאוקז התנפלו על גרוזיה לכבשה. הנרוזים הכום אחר ולקחו כשב אלפים איש. — ממשלת רוסיה דרשה מאת ממשלת יפן. להוציא צבאה ממזרח סביר ויפן מסרבה; הרי סבה למלחמה חדשה בין רוסיה ויפן. אולי משום זה נכנעו מורשי רוסיה בוועידת השלום בריןא וקבלו חנאי הפולנים והשלום הגמור קרוב לבא. — בגרנית מונטינגרה נערך. משפט העם. לחוות דעתו אם להספח במדינה הנדולה של הסלבים הררומים או לכרה כבידות. רוב העם חוה דעת לכטל את פרוד מונטינגרה ולהביע במדינת הסלבים הכללית. — נווארשא נכלאו כל ראשי הבנק לסוחרים פולנים כמעט. אשר מעלו לדעת המדינה בפסריופותרם המזויף של העונדים. — בכיהם. ארץ מבורתו של החולק הראשון על הכנסיה הקתולית (יוחנן הוס). מתמונה הכנסיה הקתולית יותר ויותר. כבר כמלו חנים רבים. כטלו את יפוייכחם של הכהנים ועתה יצאו בפראג 80 אלף איש מתך הכנסיה ובפילוזן 30 אלף. — הסרלמט באמריקה הסכים. שלא לכנות עוד ספינות מלחמה הרשות. — ברופיה רומה שהניע שלטון התקפים לקצו. כל המדינה מתנוונה והולכת. הפועלים והתוצרה מתמעטים מיום ליום והשנאה לשדרה הועירה. שהשלטון בידה. הולכה ומתרכבה. האכרים. שהם תשעים ממאה יושבי הארץ. וכבר ינקו אל קרבם כל עושר הארץ. חלף הלחם והמה מעולם התגברו לבולשויוויקים ולא נכנעו להם. עתה נכרה המרידה בכל הארץ. — ממשלת הסובייטים כרתה ברית עם פינלנד לסיוע הדדית כנגד אויבו של אחד הצדדים. — בוועידת הממשלות המנצחות בלנדון נגזר על יון וטורקיה להדול ממלחמה ולסמוך בכר סמירנה ותרציה על כיד של ששר מבין הממשלות. טורקיה הסכימה סיר וגם יון הסכים. — אשכנז רהתה את דרישות הממשלות והן יצאו נגדה ביד חזקה.

זושא בעק.

מוקדש ליפה סירק.

ואולי — הצדק אתה...

... ורעש גדול הגיע לאוניו; קול צלצול. דליקה נפסדה בקרנות של מסע מסלתי-הברזל. תאי הרכבת נפרצים. חלונות מתפוצצים. מהומה. צעקות. יללות. והוא בתוך המהפכה. חפץ הוא לברות. אבל ההלריום הקיסו את קרנות הרכבת מבחיץ ואינם נותנים לו לצאת. מניסים המה הרבנותיהם והוסמים בעדו את הדרך לצאת והרכבת כוערת כולה באש — לאן לברות? לאן? אם לפני הסתה שומרה החרב המתהפכת. והיוצא רמו כראשו. — ולהשאר? היא האש תאכלנו לאפר מקלה יהיה... זהו נדא. נדא... וקול הצלצול החר והצלול הולך וחזק. חודר הוא לתוך כחץ ומזועזע את עצביו... רומה לן כאלו הפעמון בא אליו ומרעיש בקול כמזהירו ומורו אותה לברות. — לברות? אבל אנה?

חפץ הוא לצעוק — וגרונו נחר; האם לא סתמו כבר את פיו. הוא נושם בכבדות. מתנודר הוא ונאקה עצורה מתפרצת מתוך לבו — וייקץ.

השעוץ-המעיר. שממן תחת כרו בשכבו לישון וכוננוהו לצלצל בשעה השנית בלילה. בכדי לעוררהו משנתו בשעה שעדיו לקום וללכת אל המסע. עודנו מצלצל. הוא מנגב את הזעה הקרה מעל מצחו ושואף רוח כמלא חוהו. הוי. הלום רע. מסלמל היא לנפשו. וככל זאת — מסיף הוא לעצמו בהנאה — הרי אלי הבלים. אם אינם רק במציאות אין ככך כלום. הוא מוציא את השעוץ מתחת כרו ומביט בו לאור העששית. כן. השעה השנית.

התעוררה אשתו. — שלמה — נשמע קול אשה מהעבר השני. העטוף באסלות — נדמה די שלמה. שצעקתו. האין זאת? — יכול להיות — עונה הוא לה בקוררות — אינני יודע. אפשר מתוך השנה — מסיף הוא באדישות — בי הלום חלמתי — חנה — הלום — הנני אומר לך — יחיד במינו. לו היית תחתי — מנביה הוא קולו בעליצות — כי או. הא הא הא — צחוק תיקפנ כאמת — כי אז ככל ה.סנולותי השתמשה. למען העביר את רוע הנורה... אבל איך ישנתי תרדמה עזה כל-כך — משיא הוא השיחה לדבר אחר — ומפנה את לבו מן החלום. ומסית דעתו ממנו. כאלו אינו כראי לטפל בו. ישנתי ממש כמו הרגו. היא שותקת. לבה מנבא לה. שחלום ביש ראה. אך אין לה האומץ לשאלו ולשמעו.

הוא מתמתח כמטחו ומספק. מטחו מתנודרת תחתיו ורועשת קורדרוהו ושיווי-נפשו כמעט מרניוים. איך יכול האדם הזה להתהיים בקלות-ראש כוו אל החלומות? והיא מחכה. אולי יספר לה. והיא תפתר את החלום לטובה. הן החלום הולך תמיד אחרי הפתרון. ממש כמו שפותרים... אבל הוא כמעט ששכה את החלום. מתפשט במטחו ומפקה. כאלו לא נספ דבר...

סבלנותה פקעה. — נו שלמה — מתחילה היא כמעט באי-רצון — איזה חלום חלמתי? הגידה.

— אה צוותנית את לדעת? טוב. אבל מוסר אני לך מודעה מראשו. שרק חלום היה. ושלא תפחתי. כי החלומות שוא ידברו...

וכאמת — מתחיל הוא אחרי דנע ברצינות — חלום מוזר מאד חלמתי. ציירי לך. נוסע אני בתוך הרכבת. הכל טוב ויפה. ופתאם קול צלצול. תבערה. קירות הרכבת בוברים. העשן מתפתל ועולה. האש מתפשטת בכל רגע יותר ויותר ובובשת צעד אחרי צעד ומלפפת את הכל. הדלת פתוחה. אבל אל תעיו לצאת; הרכב ההלריום תקדמך. יהודי היוצא מתיוים את ראשו כסיף. התשמעי?

פלצות אחוזתי. בראותי שהרכב ראשים שהותו מתנודלים כבר על יד המסע בשדולית רמם. עיניהם קמות כחוריהן. ולשונותיהם משתרכבות לעומתי... נסחרתי ונרתעתי לאחורי. וכתאי — ניהנם. נצוצי אש מתהוללים ומתנוששים כשדי שחת... ומרניש אתה חום גדול. ואין מוצא. והכרה שבעוד רגעים אחרים תהיה לקורה של אפר; מה איום הוא זה!

— טפו — שמרני השם — מאיצה ויורקת חנה שלש פעמים — טפו על ראש שונאינו יהול חלום זה. יודעת אני. אומרת היא. בקושי כמו מתביישת מרכייה — יודעת אני שתצחק. וככל זאת שמעני. משוך בתנוך אונך השמאלית... סנולה ברוקה. הנני אומרת לך... — הנך צוחק? מרימה היא את קולה ואומרת בעוו — נאמר שזאת היא עצה טפשית. אבל איך יכול אתה להעמיד הכל על דעתך? כשהאנשים אומרים לך הנך סבוא. או עדיך לשכוב ולישן... נו. היה אתה החכם מכל העולם!

היא מכירה היטב את תכונת בעלה. לועג היא לדברים כאלה. ותיכף הוא מניד לה את פתגמו השגור: אשה. הרי אשה... וגם עכשו

ר' מענקה דיין

מאת פ. ה. וועטשטיין.

(סוף)

ומבניו של אותו ר' שלמה כהן רפאפורט. פרנס הדור. גורעים לנו: א) בנו ר' שמחה. שנמצא חתום בקראקא בתור מנהיג ונכאי צדקה הרבה פעמים. נטן ביום מיד למבני תלמי וגי חשוף. תמיד (פינקס הצדקה) וי' שבט תמיה (פינקס הקהל דף ק"ג ע"א) וא' דריח אדר תמיט (שם דף כ"א ע"ב) וז"ו אלול. תמיד (שם דף רמ"א ע"ב) וריח אדיש תמיד (שם ע"ב ע"ב) וכ"ז טבת תיע (שם דף י"ד ע"ב). ובתור מכבוד הקהל ביום י"ט ויום כ"י שבט שנת תיע (שם דף רס"ט ע"ב). והיה חתן הדיין הגבוה הנימ ועלינו בהדיין הגדול ר' יואל (כהדיין המצוין החכם ר' צבי בהדיין, שר וגדול בישראל ר' יואל ב"ד חיים כ"ץ) מפה. שבא (ר' ועלינו) חתום ר' סיון תל"ה בין המנהיגים דר' ארצות פולין כועד לובלין (ספר היוכל לבבד סוקולוב, ע' 261) וכ"ח טבת ת"ס בראש פרנסים קראקא ודייניה הגבוהים על כתב הרבנות מפה למחברת פארת למשה. והיה חתן הנימ יעקב מררכי קראשניק ר"מ ואכריק לונטשיץ. שמוכא בכאר הגולה אויח סימן תקפ"ו (ראה וועטשטיין, תולדות גרוני ישראל ע' 15-16 והערה 1 ומאמרי ברמת המצפה חוב' ב' ע' 28 והערה 12); (כבתו מ' פיארל, שנוכרה בפנקס הערה (דף ר"ג ע"א) יום ח' אייר תניד; ג) תתנו ר' משה, ריין בקראקא ואולי בעדה של מ' פיארל הנ"ל, שמוכא בפנקס הצדקה מפה ביום א' וארא תל"ג בשם. התורני מהר"ר.

ר' שמחה, נכאי צדקה, בהנימ שלמה כ"ץ רפאפורט. מנהיג קראקא ודריא. היה חותן הפרנס ר' מנחם פיסק מפה (בהנימ יעקב פיסק, דיין גדול בקראקא בהנימ אברהם אכריק ומינראר בהנימ יעקב מניקלשבורג בהנימ יהודה ליב פיסק מחבר השו"ת דמיון אריה דפום פראג שע"ז). שנמצא חתום כאן כ"ב אלול תפ"ט (ראה וועטשטיין, קדמוניות מפנקסאות ישנים ע' 9) ונפטר פה כ"א טבת תצ"ו ואשתו מ' נישלא ט"ז שבט תקט"ו (פינקס הח"ק דף רמ"ז ורס"ה ע"ב). ונמצא כתוב בפנקס הקהל (דף רמ"ה ע"א), כי אותה האשה החשיבה נשבעה בב"ד יום כ"ב אלול תצ"ו ע"ד כתובתה. כי אביה נתן לה אלק זה פ"ו נדן והפרנס ר' דוד ב"ד יקר מפה העיר ע"ה בואת תנוכה תצ"ו. כי כן היה.

ר' שלמה ב"ר משה כהן רפאפורט, דיין וסופר הערה בקראקא שנמצא חתום בשנת תקי"ד על המכתב בלוחות העדות להנאון ר' ר' יהונתן בשם הנימ יצחק סניל לטרא ר"מ ואביד פה והיה חתן מנהיג דורו ר' בעריש (בהנאון המפורסם ר' ר' העשיל האביד ורימ כאן). פרנס קראקא ודריא, ונפטר פה ט"סן תקי"ז—היה בן בנו של המנהיג ונכאי צדקה ר' שמחה כ"ץ רפאפורט הנ"ל. ובטעות מוכא ברעת קדושים ע' 141, כי הוא היה בן בנו של הנימ אברהם אביד ש"י לוב (בהנימ מנחם מן חתן ר' שלום שכנא כ"ץ חתן בעל מניני שלמה) בן בנו של הנימ מררכי אכריק לויצק בהנימ אברהם שרענצל (אכריק לבוב ומחבר איתן האורח) בהנימ ישראל יחיאל כהן רפאפורט מקראקא. בפנקס הקהל בקראקא (דף קכ"ז ע"ב ורף קמ"ה ע"א) נזכר אביו של ר' שלמה כהן רפאפורט, דיין וסופר מתא הנ"ל כזה: האלוף התורני מהר"ר משה במהר"ר שמחה בי"מ שלמה כ"ץ ר' מענקשי, ויודעים אנו ברוב, כי אותו ר' שלמה כ"ץ ר' מענקשי, הוא ר' שלמה כ"ץ רפאפורט, מנהיג קראקא ודריא, שנקרא ר' שלמה ר' מענקשי ע"ש חציו ע' מענקה דיין (נכ"מ בפירוש בפנקס הח"ק בהוכרת נשמתו שהבאתי למעלה ומקומות אחרים בפנקסי הערה פה) ויצא לנו איפוא מזה, כי אותו ר' שלמה כ"ץ רפאפורט שנמצא חתום בלוחות העדות, היה בן בנו של ר' שמחה, ב"ר שלמה ב"ר שמחה כ"ץ רפאפורט מחבר קול שמחה ולא בן בנו של ר' אברהם

מלא את פיו בצחוק. והיא, כנראה, ידעה זאת מראש, ודבריו החדים וצחוקו לא הפתיעו אותה, אדרבא, היא התחוקה עוד וטענה: אבל מה איכפת לך, האם יגיע לך מזה נזק?... אמי זקנתי, עליה השלום — מחוקה היא את אמריה — היתה אשה מחוכמה, ובחלמה חלום לא טוב, או השתמשה בהסגולות והאריכה ימים...

היא נשתתקה לרגע, בראותה שמחריש הוא. אבל האם איננו יודעת—הוסיפה בסוף — שחבל על דבורי אס הוא באחת, הוא רק חכם אחר בעולם. נו לך ודבר אל העצים והאבנים.

אבל אלמלי ידעה, שהוא, האפיקורס, הלועג לכל אלה הסגולות, מלא עכשו אחרי דבריה ומשך בכרל אונה, או היתה שמחה שמחה גדולה.

אבל הוא לא יגלה לה מעשהו זה. ננאי הוא לה, שהלך בעצת, הנשים. ואמנם אינו יכול לברר לה, איך עשה מעשה שפות כזה, הוא הלועג תמיד לדברים טפלים כאלה! איך זאת כי אם רוח שטות עברה עליו, הוא התכייש בפני עצמו.

מנוחה שררה בהדר, רק טיקטק המנוטוני של השעון הפריע את הרומיה, הוא נזכר שעליו לנסוע, והמלים, עת לקום נפלטו מפיו כמורו את גופו העצל לדרת מן המטה. אבל כל אבריו מתקוממים נגדו, הוא יודע היטב את הנסיעה במסלל-הברזל בימים אלו, סכנות נפשות ממש... אבל מה יש לעשות, הרי פרנסתו דורשת זאת, כן בנפשו יביא לחמו, הוא ממחר להתלבש, בעד החלון משתקף אל חדרו ליל יפה ובהיר, אור הלכנה נופל בפנה אחת בחדר ומאיר אותה, שלמה מנדיף את אור העששית, רצועת האור של הלכנה, שהשתרעה בכותל, נלקחה מאור העששית ונעשית חורה ונעלמה, שלמה דוקח בידו את מזורתו, שהוכנה מאתמוץ בשבי ו ומתכוון לצאת.

— שלמה — נשמע פתאם קול אשתו — אתה אומר לנסוע עכשו? אוילי תדחה את הנסיעה עד שאיר היום? כן, סע במסע השני — מתחננת הוא לפניו — בחוץ אופל, חושך, הביטה, אך זה הסתתרה הלכנה וליל מחריד בלועו הפעור משתקף החררה, שור, ליל נורא, פחד יתקפני גם פה בבית, ואיך תלך לברך?

— הלא תדעי שנהוץ לי לנסוע, וכמסע השני אם אסע, או אאחר, ומה שאת רואנת, שאפלה בחוץ, האמיני לי, כי עכשו נעים לי ללכת יותר מביים, פשיט הדבר, עתה הגני יותר בטוח... את מתייראת שמא יפגשני שר, ואני חושש, שמא יפגשני בן-אדם עם רמיה אברים ושסיה גידים, היודע להשתמש בהם לטובתו ולרעת אחרים, כי ישנם שדים בצורת אנשים ופגיעתם רעה.

נפרד הוא ממנה בכרכה והלך לו, בחוץ קדמהו הרוח הקר והצה, עובר הוא דרך הרחובות הריקים והשוממים, משני עבריו עומדים הכתים עשופי צללים ושותקים, הכל נח בשתיקה אלמית... והנה מרחוק נראתה לו תמונה הולכת וקרבה אליו, רמט קל עבר ביצורי נוו, היא עיצר בלכתו, חלמו בצבץ פתאם במחו, ורעיון חדש מטרידהו: אפשר יתקיים החלום עכשו? ואולי... זאת היא התחלה... אי שוטה — הוא נוער בנפשו על חולשתה, מפש שבטפשים, הלא תבוש... כי דרך נשים לך!...

לא לשוב! — מעורר הוא את נפשו — צריך להראות כאכיר-לב, כי אבי כל הפגעי והתקלות — משנן הוא לעצמו בטון של מלימד — הוא הפחד, והבריחה היא חצי מבלה, והוא מתחיל לדרוך בעוז על מדרכת האבנים, קול צעדיו מפני מעט את פחדו, הדרך הוא ישר קוממיות, התמונה חלפה ונעלמה בסימטא צדיות, רוחו שקטה בקרבו, המצאה נפלאה — רוטטות שפתיו בנחת — רק היא הצילתו, תמיד צריך להופיע כנבור העשוי לבריחת, וברי לה שאלמלי ברה מפניה, או בלי כסף היה הוא עכשו מפרפר בין צפרניה החרו, כי חפץ אתה, בן אדם, שלא תהיה עשוק, נרדף ונירמס, אז התיראה תמיד כנבור, כתקוף, אחוז במפרקתו של חכך ואם לאו — יד חכך תהיה כך! זאת היא תורת האדם עלי ארמות, (סוף יבא)

בית מסחר הספרים של

L. Fortgang, Kraków Krakowska 33.

ספרי הוצאת שטיבל.

מ.ק.			
450	התקופה, ערוך עיי. ד. פרישמן, ספר ד', ח', ו', ז', ה', מחיר כל ספר		
150	מקלט, ירחון, עיי ברקוביץ בניריוודס 14 ספרים		
70	שירי אנקריאון, תרנוס שאול משרניהובסקי	המחיר	
115	איסינייה בטורים	מאת נטה, תרנוס יעקב כהן	
100	פואמות דרמטיות	פושקין שמעינוביץ	
60	הנסיעה בהרי הרין	הינה	
150	גבורים ועבודת גבורים מאת	קרליץ תרנוס אינהרין	
135	באש ובחרב, חלק א'	שנקביץ, פרענק	
145		חלק ב'	
145		חלק ג'	
115		חלק ד'	
55	ממעמקים	וילד, פרישמן	
60	מניסה של לידי וינדרימר	וילד, מביוב	
75	חשיבותה של רצינות		
60	מיתה	שניצלר, יקבוביץ	
85	האחיות	וסרמן	
55	רבי שלמה נגיד	שלום אש, מ. שמירא	
130	אינבורג	קלרמן, דוד צמח	
90	האויב, חלק א'	הפטמן	
450	שכור וכשלוץ, ספור	ברנר	
375	חיי אדם: ילדות	שלום-עלכם תרנוס ברקוביץ	
375		נערות	
375		בחרות	
155	אירידיקן	קרשינסקי	בן-אברם
85	מלחמה ושלום, חלק א'	מולדסמוי	פרייווש
85		חלק ב'	
75	שלוש אחיות, הרמה	צ'חוב	בן-אברם
120	חוץ התשבי	מאת יעקב כהן	המחיר
75	הקדושים, סמפוניה		
150	העברי החדש, מאסף		
40	ערכים, קבץ ערוך עיי. ס. לחובר		

להמחירים הנ"ל להוסיף הוספה של 10% ובעד המשלוח 5% כמולוגים אינם נשלחים לפי שעה.

נמצא למכירה

המלון הפולני-עברי

מאת י. נוסבוים ול. דרהר.

מחירו 150 מרק מכורך

למ"ס ולמורים רכש הגון

Wyd. J. Nussbaum, Kraków, Miodowa 19.

ביר מנחם מן ביר מרדכי ביר אברהם שיעניצל ביר ישראל יחיאל
בהן רספורט אחיו של מחבר קול שמהה הנ"ל. בעל דעת קדושים
נבא ולא ידע מה שנבא.

ברכת מים ורב אושר למר יוסף האלבערשטאמם בירוסלב
לאורו עם מרת היגדה האלבערשטאמם.
טיבל זילבר, יצחק האו — ירוסלב.

הוצאת "מקורות" לבוב.

יצאה לאור ונמצאת למכירה

מגלת אסתר

מיוזק היטב ע"פ המסורה
המחיר 12 מ"ארה.

פנים בתי מקבלים הנחה הנונה, להשיג בכל בתי מסחר
הספרים. המכירה הראשית בביהמים של:
N. Siegel Lwów pasaż Hausmana 8.

בשדש שפות.

בעברית, פולנית וגרמנית יוכל כל אחד לבוא לידי
שלמות גמורה בעזרת מכתבי ההוראה הידועים. 32
כתבים לשפה העברית, 32 לפולנית, 10 מכתבים לגרמנית.
מחירים שר עשרה מכתבים — 220 מרקאות, של
קומפלט בן 32 מכתבים — 615 מ.

השפה, ספר למוד שפת עבר לבוגרים בתרגום המלים
ליהודית, פולנית וגרמנית, מחירו 110 מ.
לחומי רש"י 15 מ. להוסיף 5 אחוזים דמי משלוח
לכל הזמנה.

להזמין בכל בתי מסחר הספרים או ע"י.
S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.

חעמיקאליען גראָס-פּערקויף.

קאלאָפּאָניום מאַנטאָרוואַכס קאַראַבּעררוואַכס, נומי-אראַביקום,
ניגרוֹזין, וואַסער־אָלדיל און עטטל־אָלדיל, זאַמל־בע אַניל־אָראַבען,
פּיר שטאַף־אָראַבונג אין אַללען אָראַבען, ברוי־האַרץ־עכסטראַקט
אול־פראַמאָרין, וואַזעלן, וואַנענע־עטטען און בלעכ־אָזען, שוהק־עמער
שוהמאַכ־ערוואַכס, טינטע, בלעכ־אָזען א. ד. נ. עמס־ערה־ט די
פּראַמאַקאַליע־עטע פּירמא

CHIEL TEITELBAUM
FABRYKA WYROBOW CHEMICZNYCH,
I IMPORT ARTYKUŁÓW CHEM.
DIETLOWSKA 49 w KRAKOWIE.

סוכנות 'המצפה' ב ט ש כו סלובקיה היא
Dr. R. Färber MORAWSKA OSTRAWA
Chelcicky 7.